Despre arta intre doua trenuri

Matei Bejenaru

Text publicat in *Suplimentul de cultura*, noiembrie 2005

Gara din Brasov este mare. Odata a fost si moderna. Cred ca acest lucru se intampla prin anii 60 cind, dupa ce spiritul intunecatului deceniu sase a fost depasit, Jean Marais turna in Romania filmul "Sapte baieti si o strengarita", revista Cinema publica pe coperta portretul unor actori straini, Eugen Ionescu era intervievat la Paris de reporteri ai Televiziunii romane, cursele regulate aduceau pe aeroporturile din Constanta sau Suceava grupuri organizate de turisti occidentali, Andrei Bacalu prezenta in direct la televiziune misiunea Apollo 11, la gogoseria mandatarului din Suceava gaseam intotdeauna Pepsi, iar pe litoral se construiau noi statiuni turistice cu o arhitectura moderna.
Gara din Brasov are o geometrie curajoasa iar sala centrala, luminata natural printr-un perete de sticla incadrat de zone de travertin intunecat de vreme, are un nivel intermediar unde, daca privesti cu atentie, descoperi o statuie care face oarecum o nota discordanta cu arhitectura. Ea reprezinta un muncitor, cu muschii incordati la maximum in incercarea de a stringe suruburile de la sinele de cale ferata. Personajul este la bustul gol, are o musculatura de otel, poarta obisnuitii pantaloni – salopeta largi si bocancii de lucru cu talpa groasa, atent sculptati in spiritul realismului socialist. Din expresia fetei muncitorului nu aflam nimic despre lumea sa interioara, pentru ca toata energia mentala este consumata in coordonarea actiunii fizice. Spiritul dogmatic din viziunea proletcultista a sculptorului nu face casa buna cu gindirea emanicipata a arhitectului. De fapt, este posibil ca statuia sa fi fost adusa de altundeva de seful garii fara a se gindi ca o statuie-simbol a anilor 50 nu e bine amplasata intr-un spatiu gindit in anii 60.
Arta proletcultista nu este buna pentru ca ideologia care a inventat-o a fost falsa. Intr-un numar din 1959 al revistei "Probleme de arta plastica", editata de Institutul de studii romano-sovietic am gasit un articol scris de un autor sovietic, A.Tihomirov, care scria ca "ideea unitatii cu poporul reprezinta o premisa foarte importanta pentru faurirea artei de tip nou, a artei societatii socialiste. O astfel de arta, nu poate sa apara daca nu este gasita o forma vie, care sa corespunda noului continut, bazat pe metoda realismului socialist". Probabil putem culpabiliza si pe artistii care au produs-o fara sa creada in ideile ei, facand compromisuri a obtine avantaje. Subiectul principal al acestei arte, muncitorul in actiune, insa nu poate fi nici rau nici bun. El este ceea ce este, nu are nici o vina pentru modul in care a fost reprezentat si probabil nici nu l-a interesat vreodata arta in special.
Fotografiind sculptura din gara mi-a venit in minte gindul ca acum la televizor nu prea am mai vazut muncitori decit la "Surprize, surprize…", unde, pe post de cobai, li se exploateaza cinic emotiile si slabiciunile. Cred ca tovarasul Tihomirov si domnul Lazarov s-ar intelege de minune la o partida de tenis cu piciorul…

M-am urcat in trenul spre Bucuresti impreuna cu niste fosti angajati de la Uzina Roman Brasov, care, dupa doua saptamini petrecute la parinti, se intorceau la locul lor de munca din Roma...